

ژئوپلیتیک زیست محیطی

انسان، منابع و توسعه

مؤلف:

یوسف زین العابدین عموفین

دانشیار جغرافیای سیاسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد مشهد

انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت

سال ۱۳۹۸

سرشناسه	: زین العابدین، یوسف، ۱۳۴۷ -
عنوان و نام پدیدآور	: ژئوپلیتیک زیست محیطی انسان، منابع و توسعه/مؤلف یوسف زین العابدین عموقین.
مشخصات نشر	: رشت: دانشگاه آزاد اسلامی، واحد رشت، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۲۶۷ ص.: جدول، نمودار.
شابک	: ۴۵۰۰۰ ریال: 978-964-10-5584-6
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: سیاست جغرافیایی - ایران
موضوع	: Geopolitics - Iran
موضوع	: بوم‌شناسی انسانی - ایران
موضوع	: Human ecology -- Iran
موضوع	: بوم‌شناسی - ایران
موضوع	: Ecology-- Iran
شناسه افزوده	: دانشگاه آزاد اسلامی، واحد رشت
شناسه افزوده	: Islamic Azad university. Rasht branch
رده بندی کنگره	: JC۳۱۹/۹۳۹: ۱۳۹۷
رده بندی دیویی	: ۳۲۱.۱۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۵۲۴۰

عنوان:..... ژئوپلیتیک زیست محیطی

نویسنده:..... یوسف زین العابدین عموقین

ناشر:..... انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت

لیتوگرافی، چاپ و صحافی:..... چاپخانه دانشگاه آزاد اسلامی

حروفنگاری و صفحه آرایی:..... هنر و اندیشه

طرح روی جلد:..... فرهاد وارسته

نوبت چاپ:..... اول ۱۳۹۸

شمارگان:..... ۱۰۰۰ جلد

قیمت:..... ۴۵۰۰۰ تومان

شابک:..... ۹۷۸-۹۶۴-۱۰-۵۵۸۴-۶

تمامی حقوق برای مؤلف محفوظ است و هرگونه روگرفت به موجب قانون پیگرد قانونی دارد.

آدرس محل پخش: کتاب فروشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۳	پیشگفتار.....
۱۵	فصل اول: ژئوپلیتیک زیست محیطی ماهیت، مولفه‌ها و دیدگاه‌ها.....
۱۵	درآمد.....
۱۷	محیط زیست و پیرامون آن.....
۱۷	رابطه محیط زیست و انسان.....
۱۸	رابطه محیط زیست و توسعه پایدار.....
۱۹	رابطه محیط زیست و فرهنگ.....
۲۱	رابطه محیط زیست و امنیت.....
۲۲	رابطه محیط زیست و اقتصاد.....
۲۵	مفاهیم مرتبط با محیط زیست.....
۲۸	جهان بینی‌ها و سیاست‌های زیست محیطی.....
۲۳	جمع‌بندی مکاتب چهارگانه پیشین.....
۲۴	اهمیت آموزه‌های اخلاقی در ساماندهی محیط زیست.....
۳۸	دوام‌پذیری محیط زیست.....
۴۱	فصل دوم: ژئوپلیتیک زیست محیطی.....
۴۱	تعاریف، خاستگاه و رشد.....
۴۱	درآمد.....
۴۴	پیشینه و ضرورت.....
۴۵	مفهوم ژئوپلیتیک زیست محیطی.....
۴۷	خاستگاه و رشد.....
۴۹	ماهیت و ویژگی‌ها.....
۵۲	جهانی شدن مسائل زیست محیطی.....
۵۳	بحران‌های زیست محیطی جهانی.....
۵۴	منطقه‌ای شدن مسائل زیست محیطی.....
۵۵	تحلیل آینده پژوهی.....
۵۷	ارایه راهکار.....
۶۱	فصل سوم: ژئوپلیتیک زیست محیطی جمعیت، تحولات و تکنولوژی.....
۶۱	درآمد.....
۶۴	جمعیت انسانی و محیط زیست.....

روند تحولات مسایل زیست محیطی	۶۵
آثار فرسایش خاک و تمدن	۶۶
پسامادیگری و محیط زیست	۷۱
صنعت گرایی و محیط زیست	۷۳
تولید و محیط زیست	۷۶
چشم انداز	۷۹

فصل چهارم: ژئوپلیتیک زیست محیطی تغییرات اقلیمی، مخاطرات و تئوری های

ژئوپلیتیکی	۸۳
درآمد	۸۳
مخاطرات کریش جهانی	۸۵
تاثیر کریش زمین بر انسان	۸۶
تاثیر گرمایش زمین بر محصولات کشاورزی	۸۷
تاثیر گرمایش زمین بر جانوران و گیاهان	۸۷
ال نینو و لانینا	۸۸
مخاطرات پدیده النینو	۸۹
چشم انداز تغییرات اقلیمی	۸۹
تمهیدات بین المللی جهت مقابله با گرمایش زمین	۹۱
ژئوپلیتیک تغییرات آب و هوا	۹۲
ظهور کمربند تنش قطبی	۹۷
جنگ گرم و جنگ سرد	۹۹
تغییرات اقلیمی و تئوری های ژئوپلیتیکی	۱۰۴

فصل پنجم: ژئوپلیتیک زیست محیطی آب، بحران و هیدروپلیتیک

درآمد	۱۰۷
آب های جوی (اتمافر)	۱۰۷
آب های سطحی (بیوسفر)	۱۰۸
آب های زیرزمینی (لیتوسفر)	۱۰۹
پیش زمینه های بحران آب	۱۰۹
تنش بر سر آب و زمین	۱۱۳
فشار جمعیت: زمین و آب	۱۱۸
منارعه کشاورزان و شهرها	۱۱۹
آب و امنیت بین المللی	۱۲۲
پیدایش مفهوم هیدروپلیتیک	۱۲۶

۱۲۸	حاکمیت، هیدروپلیتیک و مسائل بین المللی
۱۲۹	انواع حاکمیت هیدروپولیتیک رودخانه ها
۱۳۴	چشم انداز هیدروپلیتیک و مدیریت آب
۱۳۵	فصل ششم: ژئوپلیتیک زیست محیطی انرژی، دیپلماسی و ژئوپولونومی
۱۳۵	درآمد
۱۳۷	اقتصاد و انرژی
۱۳۹	به هم پیوستگی بین مصرف انرژی و توسعه پایدار
۱۳۹	امنیت ملی کشورهای صادر کننده نفت
۱۴۰	رابطه ای بین نفت و امنیت ملی
۱۴۱	ماهیت دیپلماسی انرژی
۱۴۳	اهمیت دیپلماسی انرژی در مناسبات کشورها
۱۴۳	بسترهای دیپلماسی انرژی
۱۴۴	اهداف دیپلماسی انرژی
۱۴۵	ماهیت ژئوپلیتیک انرژی
۱۴۶	قدرت کشورها و ژئوپلیتیک نفت
۱۴۷	قدرت آمریکا و ژئوپلیتیک نفت
۱۴۷	بی ثباتی سیاسی و ژئوپلیتیک نفت
۱۴۸	جهانی شدن و ژئوپلیتیک نفت
۱۴۹	آثار ژئوپولونومی نفت
۱۵۰	تاثیر ژئوپولونومی انرژی نفت در مناسبات آمریکا و روسیه
۱۵۰	پیامدهای زیست محیطی ژئوپولونومی انرژی استراتژی کشورها
۱۵۲	چشم انداز رقابت ژئوپولونومی انرژی ایالات متحده آمریکا و ایران
۱۵۳	تحلیل چشم انداز ژئوپولونومی انرژی چین
۱۵۴	تحلیل نقش زمان در تحولات ژئوپلیتیک انرژی
۱۵۵	چشم انداز ژئوپلیتیک انرژی
۱۶۱	فصل هفتم: ژئوپلیتیک زیست محیطی جغرافیای بیماری، جهانی شدن و اکولوژی
۱۶۱	درآمد
۱۶۳	گروه های عامل انتشار بیماری
۱۶۳	روند توسعه و گونه شناسی بیماری ها
۱۶۸	سلامتی اساس امنیت کشورها
۱۶۸	رابطه بیماری و قدرت ملی کشورها
۱۷۰	جغرافیای بیماری و جهانی شدن

تحولات در جابجایی و مسافرت	۱۷۱
اکولوژی مثلث بیماری	۱۷۴
زیستگاه و محیط‌زیست ایجاد شده	۱۷۵
اکولوژی انسانی بیماری	۱۸۰
فصل هشتم: ژئوپلیتیک زیست‌محیطی امنیت، محیط و دولت	۱۸۳
درآمد	۱۸۳
محیط‌زیست و امنیت بین‌المللی	۱۸۶
رابطه تمدن و امنیت زیست‌محیطی	۱۸۶
به هم خوردن رابطه محیط‌زیست و تمدن	۱۸۷
شکل‌گیری رژیم‌های زیست‌محیطی در نظام بین‌المللی	۱۸۹
اقدامات رژیم‌های زیست‌محیطی	۱۹۰
امنیت زیست‌محیطی و سیاست جهانی	۱۹۲
تهدیدها و آسیب‌های امنیت زیست‌محیطی	۱۹۴
سیاست و زیست‌بوم جهانی	۱۹۵
بوم‌گرایی جناح راست	۱۹۶
چشم‌انداز ژئوپلیتیک امنیت زیست‌محیطی	۱۹۸
فصل نهم: ژئوپلیتیک زیست‌محیطی مهاجرت، پناهندگی و درگیری	۲۰۵
درآمد	۲۰۵
تغییرات زیست‌محیطی و منازعه	۲۰۷
خاک و منازعه زیست‌محیطی	۲۰۸
معیشت و منازعه زیست‌محیطی	۲۰۸
منابع و منازعه زیست‌محیطی	۲۰۹
کناربومها و منازعه زیست‌محیطی	۲۰۹
تغییرات زیست‌محیط و فرمت‌های اقتصادی	۲۱۱
نمونه مهاجرت زیست‌محیطی	۲۱۲
نقش پناهندگان در درگیری زیست‌محیطی	۲۱۲
سطوح تصمیم‌گیری دولتی و شبه دولتی	۲۱۵
مهاجرت، محله‌های فقیرنشین، بی‌ثباتی و درگیری	۲۱۶
دیدگاه‌های پیرامون پناهندگان زیست‌محیطی	۲۱۷
جغرافیای پناهندگی زیست‌محیطی در قرن بیست‌ویکم	۲۲۰
چشم‌انداز ژئوپلیتیک مهاجرت، پناهندگی و درگیری	۲۲۴

فصل دهم: ژئوپلیتیک زیست‌محیطی جغرافیای گرسنگی، تغذیه و وظایف	
جغرافی دانان.....	۲۲۵
درآمد.....	۲۲۵
تغذیه و سلامت انسانی.....	۲۲۷
نیازهای تغذیه‌ای انسانی.....	۲۲۸
جغرافیای بیماری بری‌بری.....	۲۳۱
جغرافیای منطقه‌ای رژیم‌های غذایی.....	۲۳۶
جغرافیای منطقه‌ای قحطی.....	۲۳۷
جغرافیای فرهنگی غذایی.....	۲۳۸
تحولات در جغرافیای رژیم‌های غذایی.....	۲۳۹
پدیده گرسنگی.....	۲۴۱
تغذیه و گرسنگی.....	۲۴۱
سابقه گرسنگی در چین.....	۲۴۱
گرسنگی‌های مخفی.....	۲۴۲
گرسنگی پروتئینی.....	۲۴۳
گرسنگی مواد معدنی.....	۲۴۵
گرسنگی ویتامین‌ها.....	۲۴۵
آمار موجود در خصوص گرسنگی.....	۲۴۶
غذای انسان‌ها و سوخت خودرو.....	۲۴۷
رابطه بهای غله و نفت.....	۲۴۸
چشم‌انداز گرسنگی و سو تغذیه.....	۲۴۸
ژئوپلیتیک گرسنگی: علل و راهکارها.....	۲۵۰
علل افزایش بهای غذا.....	۲۵۱
وظایف جغرافی دانان.....	۲۵۵

پیشگفتار

انسان همواره در معرض زیست به نقش آفرینی می‌پردازد و در تاریخ اجتماعی خود برای رفع نیازمندی‌های زندگی به بدیع فن‌آوری‌ها پرداخته و از طریق این ابزارسازی بر طبیعت تسلط یافته است. توسعه تکنولوژی و تنوع قابلیت‌ها موجب افزایش جمعیت انسانی و در نتیجه فشار بر محیط‌زیست شده و نیز روزافزایش بی‌پایه انسان از طبیعت خسارات جبران‌ناپذیری بر محیط‌زیست تحمیل کرده است. از این رو پس از تحمیل فرآیند تخریب بر کره زمین به شکل فراگیر، اصلاح نظام بهره‌برداری بی‌رویه و منالست از زمین و منابع حیاتی آن در توسعه مورد توجه قرار گرفته است. رویکرد حفاظتی محور بحث‌های نظری حفظ محیط‌زیست در ژئوپلیتیک زیست‌محیطی است. بر این اساس، سیاست‌های تدبیر گرفته از اهمیت نقش انسان در محیط‌زیست به مهم‌ترین چالش و دستور کار ملت‌ها و دین‌ها تبدیل شده است.

علاوه بر آن، تخریب سیاره زمین و طبیعت آن، تغییرات اقلیمی و کمبود منابع با افزایش جمعیت به‌خصوص در کشورهای در حال توسعه موجب شد تا اکثر کشورهای جهان متوجه رابطه انسان و محیط‌زیست شود. تشکیل اجلاس و کنفرانس‌های محیط‌زیست و نیز ظهور نهضت‌های اجتماعی زیست‌محیطی در سراسر جهان بر اهمیت این موضوع و چشم‌انداز ژئوپلیتیکی آن دلالت می‌کند. به طوری که امروزه طرفداران محیط‌زیست می‌توانند به پوشش وسیع رسانه‌ها، سازمان‌ها و تشکلاتی به اصطلاح سبز و نیز به تأیید تدریجی و جذاب و وفاق و همگرایی هزاران گروه در شبکه جهانی امیدوار بوده، به آن تکیه کنند. از طرف دیگر، مهم‌تر از آن این که جنبش زیست‌محیطی می‌تواند ادعای موقعیت پایدارتری را در عرصه قانون-گذاری و رعایت ضرورت‌های حفظ محیط‌زیست داشته باشد. با این حال، شدت تخریب محیط‌زیست و افزایش جمعیت در جهان به‌ویژه به لحاظ آسیب‌های زیست‌محیطی وارد شده به

زمین در حدی است که مسایل هشداردهنده‌ای در مقابل خوشبینی ناشی از موقعیت‌های یادشده ایجاد می‌کند. یکی از این نکات هشداردهنده این است که تخصص‌ها و نوآوری‌های مزبور به‌سختی می‌تواند بر سرعت تنزل و تخریب محیط‌زیست تفوق یابد. بنابراین کتاب حاضر با عنوان «مؤلفه‌های ژئوپلیتیک زیست محیطی» (انسان، منابع و توسعه) در ده فصل ذیل به رشته تحریر در آمد:

فصل اول ژئوپلیتیک زیست محیطی (ماهیت، مؤلفه‌ها و دیدگاه‌ها)

فصل دوم ژئوپلیتیک زیست محیطی (تعاریف، خاستگاه و رشد)

فصل سوم ژئوپلیتیک زیست محیطی (جمعیت، تحولات و تکنولوژی)

فصل چهارم ژئوپلیتیک زیست محیطی (تغییرات اقلیمی، مخاطرات و تئوری‌های ژئوپلیتیکی)

فصل پنجم ژئوپلیتیک زیست محیطی (آب، بحران و هیدروپلیتیک)

فصل ششم ژئوپلیتیک زیست محیطی (انرژی، اقتصاد و دیپلماسی)

فصل هفتم ژئوپلیتیک زیست محیطی (جغرافیای بیماری، جهانی شدن و اکولوژی)

فصل هشتم ژئوپلیتیک زیست محیطی (امنیت، محیط و دولت)

فصل نهم ژئوپلیتیک زیست محیطی (بهارت، ناهندگی و درگیری)

فصل دهم ژئوپلیتیک زیست محیطی (ایران، گرسنگی، تغذیه و وظایف جغرافی دانان)

یونسفرین العابدین عموقین

دانشیار جغرافیای انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت

۱۳۹۸

Y.zein@uwr.edu.ir@gmail.com